Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Орта кюн, 22 август, 2019 жыл

№ 100 (20677)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ — ВРЕМЯ — ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ИШ БЛА БАРЫУ

Казбек Коков Лескен районда хал бла шагъырейленнгенди

КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Казбек Коков** Лескен районнга иш бла баргъанды. Республиканы таматасы къал программаны чеклеринде Аргудан элде ишленнген 160 жери болгъан жангы сабий садха къарагъанды. Мекям хайырлануугъа берилгенди эм сентябрьде мында юйренирик биринчи къауумну сакълайды. Школгъа дери билим бериу махкемени ачылыу элде отузгъа жуукъ къошакъ ишчи жерле къуралырча онгду.

Экинчи Лескен элде Казбек Коков жержерли Маданият юйню тынгылы ремонтуна эс бёлгенди, аны 400 жери барды. Тозурагъаны ючюн ол он жылдан артыкъ заманны жабылгъанлай тургъанды. Кружокланы бла аслямлы тюбешиулени журтну орта билим берген школуну мурдорунда къураргъа тюшгенди. Объектни реконструкциясы, деп ышандыргъанды район властыда, быйылны ахырына тындырыллыкъды. Материал-техника къолайлыкъны эм сахнаны тапландырыугъа солуу заманны ётдюрюучю махкемеге федерал бюджетден къошакъ ырысхы бёлюннгенди.

КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтургъан иш бла барыууну чегинде Ерокко элде А.Я. Масаев атлы орта школда да болгъанды. Мектеп «Билим бериую айныуу» федерал программагъа къошулгъаны себепли бусагъатда спортзалыны ремонту этиле турады. Проектге кёре, отоуланы ичлерин тапландыру ишле, душ эм тешиниучю жерлени игилендириу, терезелени алышындырыу да боллукъду, жылыу эм ток бла жалчытыу системала да жангыртыллыкъдыла. Окъуу жылны башланырына битеу жумуша ахырларына жетдирилликдие.

Ызы бла тамата Озрек элни Маданият юйюн жокълагъанды, аны къурулуу 2002 жылда башланнганды, алай бир кесекден тохтатылып къалгъанды. Эки къатлы махкемеде 1200 квадрат метрде 400 жерли концерт залдан сора да, китапхана, музей комплекс, бусагъат заманны излемлерине келишген компьютер ара къураргъа умут барды. Муниципалитетни оноучуларына профильли министерствола бла бирге мекямны къурулуу жангыдан башланырча онгланы тинтирге буйрукъла берилгендиле.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ЖЫЙЫЛЫУ

Сёлешиуню ёзек темасы - айырыуланы не къадар ачыкъ, таза, законнга толу келишиулюкде ётдюрюу

Къабарты-Малкъарда Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйде Эксперт советни эмда республиканы Айырыу комиссиясында Жамааут-консультация советни бирикдирилген жыйылыулары болгъанды. Анда КъМР-ни Парламентини алтынчы чакъырылыууна депутатланы айырыугъа хазырланыу къалай баргъаны сюзюлгенди. Анга Россейни Ара айырыу комиссиясыны (ЦИК) члени профессор **Евгений Колюшин** да къатышханды.

Жыйылыуну Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный **Зумакъулланы Борис** бардыргъанды. Ол билдиргенича, айырыулагъа хазырланыуну чеклеринде уполномоченный бла регионну Айырыу комиссиясы бирге ишлеуню юсюнден келишим тауусхандыла.

- Айырыула законодательствону пропагандалаугъа, адамланы бу жаны бла эркинликлерин сакълауда биз ахшы сынам жыйгъанбыз. Андан тышында, айырыу комиссиягъа бу ишни ачыкъ ётдюрюуде, ол санда айырыу участкалада камерала орнатыуда, жорукъла бузулмазына эм эсеплени тохтащдырыуда себеплик эталлыкъбыз. Энчи эс сакъатлагъа эм айырыула участкалагъа барыр онглары болмагъанлагъа бёлюрге тийишлиди. Адамла соруула бералырча неда оюмларын айталырча «тефонла» да ишлерикдиле, аланы номерлери белгили этилликдиле. Айырыула чурумсуз ётер ючюн, биз къолубуздан келгенни аярыкъ тюйюлбюз, - деген-ди Борис Мустафаевич.

Евгений Колюшин ЦИК къыралны битеу субъектлеринде не тюрлю айырыула да бузукъсуз ётерлерине, адамланы айырыу эркинликлери сакъланырларына дайым контроль этгенин айырып айтханды. «Мен сизге дери тёрт регионда болгъанма, аланы барысында да болум башхабашхады. Сизде бу жаны бла хал иги болгъанына , хазырланыу тийишлисича тынгылы бардырылады, анга кесим да тюшюннгенме. Политика партияланы башчылары бла сёлешгенме, ала регионну айырыу комиссиясыны ишине ыразылыкъларын айтхандыла, ала бир бирлерине огъурлу кёзден къарагъанларына да къууанганма»,- деген-ди. Андан сора да, ол право низамны сакълаучула бла сёлешгенин, къоркъуусузлукъну жалчытыу не халда болгъанын да билгенин айтханды. Регионну Башчысыны къуллугъун толтургъан Казбек Коков бла да тюбешгенме, районлагъа да барлыкъма. Талай субъектледе айырыулагъа хазырланнганда, бузукълукъла тюбейдиле, ол а жамааутны властыха ышаныулугъун къурутады. Бу ишни жамааутны бирикдирирча, адамла къол кётюрюню юсю бла къырал жумушланы тамамлаугъа кёшумчулукъ этгенлерин сезерча ётдюрюрге тийишлиди», -деген-ди Евгений Иванович.

Ахыры 3-чю бетдеди.

СУРАТДА: (солдан онгнга) Вячеслав Гешев, Зумакъулланы Борис, Евгений Колюшин.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини алтынчы чакъырылыууна депутатла айырыу

2019 жылны 8 сентябри

Митинг

Батырлагъа сый бериу - патриотланы ёдюрюню керти амалы

Геуюрге кюн Терс-Къолда «Эсде тутууну вахтасы -2019» деген патриот акцияны башланнгынына эмда Уллу Ата журт урушу жыларында Элбрусну этеклеринде баргъан сермешледе жюолгъан 15 къызыл аскерчини сюеклерин сый берип асыраугъа аталгъан митинг болгъанды. Анга КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары, Олимпиаданы чемпиону **Мурат Карданов**, КъМР-ни культура министри **Мухадин Кумахов**, республиканы граждан обществону институтлары бла байламлыкъла къурау эмда миллетлени ишлери жаны бла министри **Анзор Курашинов**, районну администрациясыны башчысы **Залийханланы Къаншаубий** да къатышханды.

Дагъыда Минги тауну тийресинде бу сыйлы ишге РФ-ни Къоруулау министерствосуну, талай жамааут организацияны, излеу отрядланы келечилери, сёзсюз, терскъолчула, школчула, районну эллеринде окъуу юйлени устазлары да къошулгъандыла.

Жашла бла къызла школдан башлап мемориалгъа дери жолну эки жанында къолларында гюллени бла сюелгендиле. Аланы орталары бла, гулланы инбашларында кётюрюп, Юг аскер округну аскерчилери ётгендиле. Майданда Уллу Ата журт урушда жоюлгъанлагъа жораланнган назмула, жырла, макъамла да эшитилгендиле.

Мурат Карданов, митингни башлай, КъМР-ни Правительствосуну атындан «Эсде тутууну вахтасын» къурагъанлагъа ыспас этгенди. «Бу огъурлу, аны бла бирге уа къыйын да, жууаплы да ишни къолгъа алгъанла, аны жашаулары-на къоркъуу тюшгенине да къарамай, бет жарыкълы тындырадыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

БЮГЮН – РОССЕЙ ФЕДЕРАЦИЯНЫ КЪЫРАЛ БАЙРАГЪЫНЫ КЮНЮ

Жигитликге, жигерликге, уллу жетишимлеге кёллендирген ышан

Хар къыралны, миллетни адамларын бир ниетге бирикдирген энчи белгиле бардыла. Къырал байракъ – аладан бириди. Спорт-чула, алимле да аны намысына жетишимле, хорламла болдурадыла, аскерчиле къазауатха, парадха да аны бийик кётюрюп барадыла. Дагъыда ма анга кёре танылады къайсы къырал да.

Россейни байрагъы юч тюсюнлюдю. Хар бири анда жашагъанланы ышанларыны, тарых кезиулерини бла бек магъаналы ишлерини белгисиди. Акъ ызлыгъы россейли халкъны огъурлулугъун, таза ниетлилигин, къызылы – жигитлигин бла батырлыгъын, кёгю уа – тёзе, сюе эмда кертичи бола билгенин кёргюзтедиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Эл мюлк

Сабанчыланы къызыу кезиулери

Бахсан районда тирлик жыйыу кюч алып тебирегенди. Муниципалитетни аграрчылары кюзлюк будайны, аллай эмда жазлыкъ арпаны оруп башлагъандыла. Къудоруну, зынтхыны, картофну жыйыу да андан ары бардырылады, деп билдиргендиле районну Эл мюлк, аш-азыкъ эмда жер бла байламлы халла управлениясындан.

Бу кюнлеге арендаторла будайны 771 гектарда оргъандыла. Андан кёп къалмай 27 минг тонна мирзеу алгъандыла. Дагъыда 76 гектардан 1672 тонна арпа, 940 гектардан а 47940 тонна къудору жыйгъандыла.

Зынтхыны тирлиги да къууандырады дерчады. 127 гектардан 3048 тонна алгъандыла аграрчыла. Сояны юсюнден айтханда, 280 гектардан 4760 тонна жыйылгъанды. Тахта кёгетледен а жюз гектар жерден 18 минг тонна алырга къолдан келгенди.

Районну агропромышленность бёлюмю муниципалитетни экономикасыны эм магъаналы бёлюмюне саналады. Аграрийле да кюнню хали бузулгъунчу дери ишни терк эмда тынгылы эбине жетдирирге таукелдиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Къайгъырыу

Школчулагъа - хакъсыз китапла

Къабарты-Малкъарны башчылары школчуланы китапла бла жюз процентге жалчытыуну къайгъысын этедиле. Аны бла байламлы быйыл белгили федерал китапла алырга республиканы бюджетинден 43-45 миллион сом бёлюнеди, ол а окъуучуланы жаланда 60-70 процентине жетеди. Андан сора да, школ бибиблиотекалада пособияланы иги кесеги тозурагъандыла, жангы программагъа кёре уа, аланы алышырга керек болгъанды. Ол уллу проблематы къошакъ ахчаны хайырындан тамамларгъа онг чыкъгъанды,- деп билдиреди КъМР-ни жарыкъландыру, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министри Ауес Кумыков.

изданияладан 400 минг китап сатып алынырыкъды. Биогюнлюкде аны биринчи къауууму келтирилгенди. Жуукъ заманда ала школ библиотека фондланы толтурлукъдула.

- Быйыл школчуланы хакъсыз китапла бла жюз процентге жалчытыргъа таукелбиз. Аны ючюн деп къыралны уллу изданиялары бла келишимле да этилгендиле. Жыл сайын окъуу

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Жазылыу-2019

Окъуучуларыбызны саны кёбейеди

Хурметли жамааут!

Бир-бир адамла керти сылтаула бла «Заманнга» алты айгъа жазылалмай къаладыла. Артда ала ол халны тюзетедиле. Сёз ючюн, августда окъуучуларыбызны санына, къууанчха, отуз адам къошулгъанды.

Аны не ючюн айтабыз? Сиз, багъалы шуёхла, алыкъын газетибизге жазылалмагъан эсегиз, августну 27 дери бу ишни тамамласагъыз, аны 1 сентябрьден алып, окъуп турургъа онг табрыкъсыз.

Жазылыуну тёрт айгъа багъасы – 464 сом 20 капек.

Бизни индексибиз - 51532

Батырлагъа сый бериу - патриотланы ёсдюрюуню керти амалы

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Сиз ёмюрлюк бузланы тюбюнден чыгъарасыз аскерчилени ёлюклерин, архивледе кёп юкнлени эринмей олтурасыз, ёсюп келген тёлюню патриот ниетде юйретиуге да тийишли юлюш къошасыз.

Сизни юкрек халаллыгъыгъыз, таза ниетлигигиз этдиреди ол жумушну. Сау болугъуз. Ёлгенле жаннетде жатсынла, сауланы борчлары уа хорланы келтириуге улу багъа берген жигитлени унутмай, алагъа баш ургъанлай туруду,- деп бошаугъанды ол сёзюн.

Терс-Къолда мектепни устазы **Алчакъланы Раиса** атлары белгисиз солдатланы излеу Элбрусда жети жылны ичинде тохтаусуз баргъанын, бу ишге Россей Федерацияны Къоруулау министерствосу уллу себеплик этгенин да айтханды. Ол 2012 жылдан бери Минги тауну тийресинде 109 экспедиция къуралгъанын, 240 солдатны эм офицерни ёлюгю табылгъанын, 52-сини аты тохташдырылгъанын да билдиргенди.

Андан сора да, «Эсде тутуулу вахтасы. Элбрус» деген ат бла 6 жигит-патриот акция бардырылгъанын, «Къоруулау анга командованияны атындан ыспас этгенди. РФ-ни Къоруулау министерствосуну белгисиз аскерчилени атларын тохташдырыу жаны бла управлениясыны бёлюмюню таматасы **Игорь Миронов** а быллай излеу мадарла Россейни хар къалайында да бардырылгъанларын, РФ-ни Правительствосуну башламчылыгъы бла Россейни Къоруулау министерствосу Интернетде энчи сайт ачханын да билдиргенди. «Анга ким сюйсе да къаргъа, жуукъларын, ахлуларын табагъна, неда аланы къачан тас болгъанларыны юсюнден билдириу жазаргъа, суратларын жиберирге да боллукъду»,-дегенди.

Ол айтханнга кёре, дагъыда РФ-ни Правительствосуну бегими бла энчи программа жарашдырылгъанды, анга кёре, аскерчиле асыралгъан жерле, эсгертмеле да тап халгъа келтирилликдиле, анга ахча федерал бюджетден бёлюнюрюкдю. «Биз КъМР-ни Правительствосу, Элбрус районну администрацияси бла да сёлешгенбиз, ала да къолларындан келгенни аямазлыкъларына ышандыргъандыла»,-дегенди Игорь Юрьевич.

Урушну, урунууну эмда Саутланнган кючлени ветеранларыны республикалы жамаат организациясыны таматасы **Мухамед Шихабахов** а, бу акцияны жаш адамланы юйретиуде биютюн уллу магъанасы болгъанын чертип, республикаными ветеранларыны атларындан аны бардырыгъанлагъа жюрек ыразылыгъын билдиргенди.

Сёлешиуле бошалгъандан сора муслийман эмда христиан дин адетле толтурулгъандыла. Ызы бла къызыл аскерчилени сюеклери бла гуллага жерге салыннгандыла. Аланы хурметлерине ушкокладан кёкге мингжыллыкъны аллында, «Россей Федерацияны Къырал байрагъыны юсюнден» федерал конституциялы закон къабыл кёрюлгенди. Ол бу белгини право болумун эмда аны хайырланыуну жорукъларын да тохташдыргъанды.

Правительство бу байрамны бошдан тохташдырмагъанды. Хар инсан да, уллайгъан, жаш адам, акъылбалыкъ болмагъан неда сабий болсун, миллет белгилени билирге эмда байракъны, бийик кётюрюп, ёхтем этлирге керекди. Бу байрам сыйлы къырал ышанланы юч кере атдырылгъанды, жыйылгъанла уа бир минутну шош сюелгендиле.

Ахырында Минги тауну этегинде немисли фашистлеге къажау сюелген къызыл аскерчилени атлары жазылгъан 366 акъ шар кёкге жиберилгенди. Терс-Къолну школуну арбазында уа ол заманда келгеннлени аскер как, чай, кофе бла да сыйлагъандыла.

«Эсде тутууну вахтасы» Элбрусда жетинчи кере бардырылады. Ол 21 августда башланып 6 сентябрьде бошаллыкъды. Бу акция 1942-1943 жыллада Элбрусну фашист ууччлаучуладан азатлагъан аскерчилени ёлюклерин излеу эмда Ата журтну къоруулаучуланы, Кавказ ючюн къызыу сермешлени эсде тутуу бла байламлыды.

Бусагъатда вахта Юг аскер округну тау бригадасыны разведротасыны аскерчилерине эмда «Мемориал-Элбрус» излеу отрядны къауумуна кёчгенди. Излеу ишле Терс-Къол эмда Гара-Баши чыранлада бла Буз базаны тийресинде, Тонгуз-Орун ауушда да бардырыллыкъдыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Жигитликге, жигерликге, уллу жетишимлеге кёллендирген ышан

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Россейли къыралны тарыхы ёмюрлени тереннинден келгеннине, сейир эмда дементили болгъанына, байрагъы бурун заманлада къуралгъанына да къарамай, къыралны бу ышанын байрамлап жыйырма беш жыл мындан алгъа, 1994 жылда 22 августдан башлагъандыла. Биютюнлюкде байракъ, герб, гимн да къыралыбызны энчи белгилеридиле. Аны юсюнден оноу РФ-ни Конституциясы бла бегитилгенди. Анда тюрсюнлери къалай ызланырыкълары, ёлчемлери да тохташдырылыпды.

Россейли байракъ биринчи россейли аскер кемеле бла бирге жаратылгъанды эмда 19-чу ёмюрге дери тенгиз флотну шарты болуп тургъанды. Аны жер юсюнде хайырланып башлауну сыйтауу а орус тенгизчилени жангы тийрелени ачыкълаулары бла байламлы болгъанды. Ала 19-чу ёмюрге дери къыралгъа табып къошхан тийрелени суу боюнларында уллу жорну орнатхандыла. Алай 1806 жылда жангы тёре чыкъгъанды. Юг Сахалинни жагъаларын тингген орус экспедиция суу жагъада эки байракъны кётюргенди: Андреевский – аскер флотну махтаулугъун белгилегенди, акъ-кёк-къызыл ызлыкълы къырал байрагъ а – жангы жер Россейники болгъанын кёргюзтгенди.

Эки ёмюр чакълы заманны ичинде къыралыбызны байрагъы кёп кере тюрленнгенди. Алай жыйырма беш жыл алгъа анга да мадар табылгъанды: Россейни ёмюрлени тереннинден келген акъ-кёк-къызыл тюрсюнлю байрагъы къайтарылгъанды.

2000 жылны 25 декабринде уа, жангы ёмюрню бла жангы сакъларгъа, багъаларгъа керек болгъанын эсгертди, Ата журтну сюерге, бурун заманладан келген тарыхны, адет-тёрелени унутмазгъа, аланы жюрютюрге юйретеди.

Биютюнлюкде Россей Федерацияны Къырал байрагъыны кюню солуу кюн тюйюлдю, алай анга жоралап кёп тюрлю ишле бардырыладыла. Аланы къоруу бла магъанасы демингили къыралыбызны инсанлары байрамны тарыхын билирча, Россейни къырал белгилерини магъаналылыкъларын ангыларча этиудю.

Бизни Ата журтубузну битеу шахарларында бла эллеринде Байракъны кюнюне жораланнган къууанчлы ишлени саны жылдан-жылгъа кёпден-кёп бола барады. Къабарты-Малкъарда да бу ишге уллу магъана бериледи. Республиканы битеу районларында да тюрлю-тюрлю акцияла, конкурсла, тематика ингирле,сейир тюбешиуле, концертле, флешмобла, байракъны бийик тау тёппелеге кётюрюу да бардырыладыла. Жаш тёлю, тёреде болгъаныча, РФ-ни уллу байрагъын кётюрюп, орамла бла ётеди, гитче триколорланы да юлешеди.

ЮСЮПЛАНЫ Галина.

БАЙЛАМЛЫКЪЛА

Хычыуунлукъ бла хайырлылыкъ бир бирин тута

Эки районну араларында байламлыкъланы айнытырча этилген келишимни чеклеринде кёп болмай Черек муниципалитетден онсегиз школчу Зольскда «Алые зори» арада солугъандыла. Мында къонакълагъа той бла жарыкъ бетден тюбегенди. Байрамдан сора алагъа лагерьни кёргюзтгендиле, тенглери бла да таныштырыгъандыла.

Арада тынгылы солурча хар не да барды - бассейн, ойнаучу эм музыка отоула, футбол эм гимнастика майданла, башха затла да. Школчула коттедж маталлы юйледе тохтагъандыла.

Лагерьни программмасы гитчеле заманларын зауукълу ётдюрюрча жарашдырылгъанды. Ол себепден солугъанла бир бирге да терк юйреннгендиле. Черекчиледен «Орлята» деген энчи къуум къуралгъанды. Кюн сайын ала конкурслагъа, викториналагъа, спортдан эришилулеге эм экскурсиялагъа къатышхандыла, тюрлю-тюрлю кружокла да ишлегендиле. Сабийле юйлерине артыкъ бек тансыкъ болмазча уа, Ата-аналы юнлери да ётдюрюлгендиле.

Школчула Приречное элде «Малкинский» атла заводну да бек жаратхандыла. Алагъа предприятияны ишини, ол санда атланы юсюнден да, толу хапар айтханды. Жаш адамла Зольск районну акъсакъаллары бла да тюбешгендиле, миллетлени арасында шёхлукъну айнытыуну юсюнден ушакъ бардыргъандыла, шахматла ойнап да сынашхандыла. Дагъыда Маданият юйде къуралгъан концертлеге, конкурслагъа да сюйюп жюрюгендиле. Анда хорлагъанла уа грамоталагъа бла саугъалагъа тийишли болгъандыла. Бу жаны бла къонакъланы жетишимлери да игиди, ала отуз грамота къоллу болгъандыла.

Черек районну келечилери быллай ахшы ишни жарашдырыугъа онг табылгъаны ючюн Зольск муниципал районну администрациясыны башчысы Руслан Гётовха, аны бетинде арада урунгланланы барына да аламат къонакъбайлыкълары ючюн ыразылыкъларын билдиреди.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

2019 ЖЫЛНЫ 8 СЕНТЯБРИ – КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНЕ ДЕПУТАТЛА АЙЫРЫУНУ КЮНЮ

Къабарты-Малкъарны хурметли жамааты!

2019 жылны 8 сентябринде Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентине депутатланы айырыу бардырыллыкъды. Сайлаула депутатлагъа политика партияла кёргюзтген кандидатланы тизмелерине кёре къураллыкъдыла.

«**ЕДИНАЯ РОССИЯ**» республиканы законла чыгъарыучу (халкъ келечилени) баш органына беш жылны ичинде депутатлыкъ этерге кесини кандидатларын кёргюзтеди эмда сизден, республиканы жамааутындан, бу ишге тутхучлулукъ этерин тилейди.

Биз айырыу участкалагъа келиригизни эмда жюрегигиз бла сайлау этеригизни тилейбиз. Сизни сайлаууугъузгъа кёре боллукъду республиканы жууукъ беш жылда айныу атламлары. Биютюн биз озгъан жыллада республикагъа хайыр келтирген ишлерибизден сизни аллыгъызда отчёт этебиз эмда мындан ары барыбызгъа да бирге тамамларгъа тюшерик жумушланы жангы планларын сюзерге чакъырабыз.

Кёп зат къолубуздан келгенин айтыргъа тийишлиди. Алай кетерилмей къалгъан жартылыкъла алыкъа кёпдюле. Аны ючюн терсликни кеси боюнубузгъа алабыз. Ол себепден жартылай къалгъан ишлени тындырыуда сизни акъыл сёзюгюз, себеплигигиз, бизни баш магъаналы борчларыбызны, андан ары атламларыбызны юсюнден оюмугъузну эшитиу бизге биютюн багъалыды. Сизни болушлугъуугъузгъа эмда сайлаууугъузгъа таянып биз республикада жашаугъанлагъа жараулу ишибизни андан ары бардырыргъа таукелбиз.

КъМР-ни Парламентини бешинчи чакъырылыууну, аны депутатларыны асламысы уа «**ЕДИНАЯ РОССИЯНЫ**» фракциясындандыла, бек уллу жетишимлеринден бирине биз социал борчларыбызны толтургъаныбызны санайбыз. Депутат ишде социал жумушла не заманда да баш магъананы тутхандыла эмда алайлай къаладыла. Анга социал сфераны тюрлю-тюрлю бёлюмлери, ол санда социал эмда урууну халла, билим бериу, саулукъ сакълау, культура, жаш тёлю политика бла байламлы республиканы законлана кёплюгю шагъатлыкъ этеди. КъМР-де биютюнлюкде жюрютюлген законланы арасында аланы саны эм асламды.

Республиканы законла чыгъарыучу органыны бешинчи чакъырылыууну кезиюнде жыйышдырылгъан сынауну, тюрлю-тюрлю партия проектлени жашауда бардырыу жаны бла ишни кыйыматлылыгъын эсге алып, Къабарты-Малкъар Республиканы социал сферасын бла экономикасын айнытыуну жууукъ жыллагъа белгиленнген баш борчларын толтурур муратда биз кеси стратегиябызны баш мадарларын халкъны сюзюююне береблз. «**ЕДИНАЯ РОССИЯНЫ**» программасына къыралны социал, жамааут-политика эмда экономика бёлюмлерин айныта барыргъа себеплик этирик проектле киредиле. Ала жууукъ беш жылны ичинде къыралны алгъа эльтирик битеу ишлеге да мурдорлукъ этерикдиле.

КъМР-ни Парламентине депутатлагъа «**ЕДИНАЯ РОССИЯ**» Битеуроссей политика партияны регион бёлюмю кёргюзтген кандидатла РФ-ни Президенти Владимир Владимирович Путин бардырыгъан политикагъа табыннган, анга толусунлай ийнаннган адамладыла. Ол къауум - тюрлю-тюрлю ишледе: къыралгъа оноу этиуде, промышленностьда, эл мюлкде, саулукъ сакълауда, билим бериуде, илмуда, культурада, сынаулары айтып айтмазча уллу болгъан профессионалладыла. Ма аллай адамлагъа ышаныргъа керекди Къабарты-Малкъар Республиканы оноуун. Шёндю, хар адамны жашау болумун къысха заманны ичинде игилендириу властьны кълайлыгъына кёре болгъанда, ол биютюн бек керекди.

Къабарты-Малкъарны жамааты 8 сентябрьде сайлаукъ законла чыгъарыучу властьдан кёп жартылыкъланы бла кемчиликлени кетерирге себеплик этерик къыйматлы онууланы бла амалланы, берген сёзлерине кертичилей къалыуну, ала айыруладан сора кезиюлю алдаугъа айланмазларын сакълайды.

«**ЕДИНАЯ РОССИЯ**» партия ачыкъ эмда тюзлюк биллик этген къырал политика жанлыды, ол ниетге табынады, узакъ болжаллы борчланы толтуруу, ахшы муратлагъа жетиу жаны бла хайырлы сынау, кълайлы онгла да жыйышдырып, жангы мадарланы белгилейди.

Бизни бек баш муратыбыз – бизге ышаныууугъузну сакъларгъады, сизни сокъурандырмазгъады.

Ахырына жетдирилмеген ишле ючюн терсликни биз кеси боюнубузгъа арсарсыз алабыз, ол жууаплылыкъдан арталлыда къачмайбыз. Сизни болушлугъугъузгъа эмда сайлауугъузгъа таянып, биз республикада жашаугъанлагъа жараулу ишибизни андан ары бардырыргъа таукелбиз.

Регион парламент – ол законла чыгъарыу бла чекленип къалмайды, властьны келечиле органыды. Алай эсе уа, Къабарты-Малкъар Республикада жашаугъан халкъланы сейирлерин сакъларгъа эмда къоруулагъа борчлуду. Биз алай этеригибизге сёз беребиз!

УЛЛУ ЖУУАПЛЫЛЫКЪНЫ БОЮНУБУЗГЪА ТАУКЕЛ АЛЫУ БЛА!
БИРГЕ РЕСПУБЛИКАБЫЗНЫ ЖАШНАТЫУНУ ЖОЛУ БЛА!

Агитация материалы «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны регион бёлюмю бергенди.
«Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентине депутатла айырыуну юсюнден» законнга тийишлиликде хакъсыз басмаланды.

Тырмашыу

Поликлиникалагъа - аяулу технологияла

Къабарты-Малкъарда «Саулукъ сакълау» миллет проектни чеклеринде биринчи медицина -санитар болушлукъ бериуню къурау жаны бла регион ара къуралгъанды. Аны бла борчу - республиканы поликлиникаларында аяулу технологияланы сингдириуге контроль этиудю.

«Аяулу поликлиника» проект сынау халда къуралда 2016 жылда къолгъа алынгъанды. Бираздан а анга Къабарты-Малкъар да къошулгъанды. Биютюнлюкде ол Нальчикни аллай 1-чи, 3-чю номерли учреждениялларында эм 1-чи номерли сабий поликлиникада бардырылады. Жууукъ заманда уа республиканы бирси къырал поликлиникалары да анга къошуллукъдула.

Жангы излемлеге кёре, багъуу махкемеледе, сакъатлагъа тынч болурча, специалистге къысха заманны ичинде кирирча онгла къураллыкъдыла эмда башха игилендириуле этилликдиле.

КъМР-де проектге башчылыкъ этген ара РФ-ни Саулукъ сакълау министерствосуну федерал проект офиси бла тири байламлыкъ жюрютеди. Алгъаракъда аны келечиси врач-методист Дмитрий Крошко, республикада сагъынылгъан медицина махкемелени ишлери бла шагъырейленип, КъМР-ни саулукъ сакълау министри Марат Хубиев бла да тюбешгенди. Аны чеклеринде 2019-2024 жыллада проектни республикада бардырыуну планы да сюзюлгенди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

23 август – Курск дугада гитлерчи аскерле ууатылгъан кюн

ХОРЛАМГЪА ЖОЛ САЛГЪАН СЕРМЕШ

Курск сермеш Уллу Ата журт урушу кезиуюнде, керти да, бек магъаналы къазауатладан бири болгъанды. Ол битеу дуниягъа да германлы аскер энди жаланда артха туракъларыгъан кёргюзтгенди.

Курск-Орёл операция 1943 жылда 5 июльда башланып 23 августда Харьковну алыу бла бошалгъанды. Эки жыйырма бла он кюнню ичинде совет аскерле Германияны 30 айырмалы дивизиясын, ол санда жети танк бёлюмюн, ууатхандыла. Душман аскерден 500 мингден аслам адам къорагъанды, 1500 чакълы танкы жокъ этилгенди.

Жаланда бир кюнню ичинде, 1943 жылны 12 июлунда, эки жанындан да 1500-ден артыкъ танк Прохоровка элни къатында къаты сермеш бардыргъандыла. Совет солдатланы жигитликлери, кишиликлери, Ата журтлары ючюн жанларын аямагъанлары битеу жер жюзюню кезиулю кере сейирге къалдыргъанды.

Айтхылыкъ аскер башчыла Жуков, Василевский, Рокоссовский, Баграмян, Конев, Рыбалко, Катуков эм кёп башхала аллай деменгили аскер операцияланы жарашдырыргъа, бардырыргъа да уста болгъанларын кёргюзтгенديле. Алай не аламат хазырланнган планланы да тюзюнлей сермешле баргъан жерде рядовой солдатла, бёлюмлени, взводланы, роталаны, батальонланы, полкланы командирлери толтургъандыла. Ала танклада кюйгенديле, топла атылып чачылгъандыла, алай сермешлерин а тохтатмагъандыла.

Бизни аз санлы миллетибизни келечилери къатышмагъан да уллу аскер операция болмагъанды. Таулу жашла фронтну къайсы хылыкъ парадха къатышып, андан тюзюнлей фронтха атланнгандыла. Экиси да Къызыл Байракъны ордени бла саугъаланнгандыла. Курск дугада эки «тигрни» бла бир топну жокъ этгенديле.

Къудайланы Шамшудин.

Зокаланы Къонакъбий.

Залийханланы Магомет.

Биттирланы Солтан.

Уяналаны Алим.

Къудайланы Шамшудинни Сталинграддан Курск дугагъа келгенинде, ёшюнюнде эки «За отвагу» майдал жылтырагъанды. Кеси башчылыкъ этген расчётдан, андан сора, киши къалмагъанда, топ окъланы бериучю, жерлеучю, мараучу да жангыз кеси болуп, аны таба келген юч «тигр» бла ёлюм къазауатха киргенди эмда ол сермешде хорлап чыкъгъанды. Ол жигитлиги ючюн Къызыл Байракъны ордени бла саугъаланнганды.

Танк взводну командири лейтенант **Гажонланы Солтан-Хамит** да Курск сермеше Сталинграддан келип киришгенди. Къанлы къазауатлада чыныкъгъан сынаучу танкчы душманны отлукъ цистерналарын жандыргъанды. Ол аны ахыр сермеши болгъанды.

Биттирланы Солтан Курск дугагъа кёпню кёрген сынаулу танкчыча келгенди. Анга ол заманда 22 жыл болгъанды. Кеси да уста мараучу. Ма аны ючюн сайлагъан эди кесини танкына Биттир улун батальонну командири. Ол сермешде бизни жерлешибиз эки топну танкы бла малтагъанды, бир «фердинандны» бла бир зенитканы да жокъ этгенди. Юйге ол «За отвагу» эмда «За боевые заслуги» майдалла бла къайтханды.

Прохоровкада айтхылыкъ танк сермеше **Уяналаны Къанаматны** жашы **Алим** да къатышханды. Тарыхчыла айтханнга кёре, къурч машиналаны биринчи душманы артиллерия болгъанды. Топ расчётну командири таулу жаш къуллукъ этген танклагъа къажау батарея элден бир жанлыракъда, танкла былайтын келликдиле деген жерде орналып, алагъа аяусуз от ачхандыла.

Асыры кёп атхандан топланы быргъыларына къол бла тийип амал жокъ эди, деп эсгергенديле ветеранла. Алим «За отвагу» деген майдал бла эки кере саугъаланнганды, Ата журт урушу 1-чи эм 2-чи даражалы орденлерине да тийишли болгъанды.

Курск сермешде жаяу аскерле да кишиликлерин кёргюзтгенديле. Тасхачы взводну командири тамата лейтенант **Орусбийланы Чопени** жашы **Ануар** бу къанлы къазауатда тогъуз кюн болгъанды, фашист танкланы ызларындан келген гитлерчи аскерчиле бла жан-къан аямай уруш этгенди.

14 июльда ауур жаралы болгъанды, аны кёкюрегине душман танкдан атылгъан пулемётну юч огъу тийгенди. Аны ёлгенлеге къошуп, къарындаш къабырлагъа эптип бара тургъанлай, сау болгъанын эслегенديле. Ол госпитальда тогъуз ай жатып чыкъгъанды.

Бронебойщик **Хочуланы Магомет**, жаяу аскерчи **Айтекланы Хажахмат** да Курск сермеше тири къатышханладан бирлери болгъандыла. Къызыл Жулдузну эм Ата журт урушу биринчи даражалы орденлери эмда кёп майдалла бла саугъаланнгандыла.

Курск сермеше къатышхан таулу жашла, сёзсюз, дагъыда болмай амалы жокъду. Жарсыугъа, биз аланы барысыны да атларын айталмайбыз. Элигизде аллайла болгъанлары билгенигиз бар эсе, редакциягъа жазарыгъызны тилейбиз.

ТЕКУЛАНЫ Хаза.

Сёлешиуню ёзек темасы - айырыуланы не къадар ачыкъ, таза, законнга толу келишиулюкде ётдюрюу

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Айырыу кампания къалай баргъаныны юсюнден докладны регионну Айырыу комиссиясыны башчысы **Вячеслав Гешев** этгенди. Ол билдиргенича, «Единая Россиядан» - 115, «Справедливая Россиядан» - 39, «Зелёные» партиядан – 51, «Гражданская платформадан» - 37, коммунистледен – 71, «ЛДПР-ден» да 40 кандидат бардыла. 2019 жылны 1 июлюна эселлеге кёре, регионда айырылагъа къатышыргъа эркинликлери болгъан 535 минг 524 адам жашайдыла. Бу магъаналы жумушну ётдюрюуге 13 федерал эм 355 участка айырыу комиссия къатышырыкъдыла, алагъа 3 мингге жууукъ инсан киреди. Кампания башланнганлай, комиссия, информация жумушну тамамлап, айырыучула, волонтёрла бла ишлеп тебиргенди, керекли келишимлени тауусханды.

«КъМР-ни муниципал къуралыуларыны совети» ассоциацияны правлении башчысыны орунбасары **Сергей Березнев** муниципал власть органла алада айырыула тап барырларына жууаплы болгъанларын чертгенди. Алагъа, тюрлю-тюрлю учреждениялагъа, предприятиялагъа айырыуланы бардырырча, документацияны тутарча, байламлыкъланы жюрютюрча мекямла, амалла табаргъа, къоркъуусузлукъну жалчытырча эсгертиуле этилгенديле.

Россейни юристлерини ассоциациясыны региондА бёлюмюню толтуруучу комитетини члени **Жанна Тенгизова** уа юйретиу ишге аслам эс бёлюрге кереклисин белгилегенди. Ол оюм этгенден, билим бериу махкемеледе конституция эм айырыу правону юсюнден дерслени кийирирге тийишлиди. Адамланы айырыулагъа, партиялагъа, аланы программаларына сейирлерин къозгъарча бютюн къыйматлы мадарла излерге керекди. Аны ючюн а партияланы келечилери гражданла бла аслам тюбеширге, аланы соруларына жууапла берирге, проектлерини юсюнден толу айтыргъа борчлудула.

- Жангыз да алай бла иннандырыргъа боллукъду адамланы партияланы кюрешиулери керек болгъанына. Жаш тёлю бла ишлей, аланы право жаны билимлери аз болгъанын, къырал властыа ышанмагъанларын, бу программала жамауатны жашауун игилендириринде иннанмагъанларын кёргенбиз. Биз аланы ассоциацияны ишине, тюрлю-тюрлю олимпиадалагъа къатышдыргъанбыз, быллай мадарла хайыр кетиргенлерине да тюшюнгенбиз,- дегенди ол .

«КБР-Медиа» учреждениясны башчысыны орунбасары **Муаед Дзугулов** регионну аслам информация органларында айырыула бла байламлы материалла дайым чыкъгъанларын, ала республиканы Айырыу комиссиясы бла байламлыкъда ишлегенлерин билдиргенди. Прохладна районну айырыу комиссиясыны башчысы **Али Лутов** а алада хазырланыу къалай ётгенин эм чекленген онглары болгъан адамланы айырыу эркинликлери къалай жалчытылынганларын билдиргенди. Ол айтханыча, районда 1971 сакъат жашайды, ол а айырыучуланы 6 процентиди. Ала ючюн деп ишчи къауумла къуралгъандыла, сакъатланы обществолары бла байламлыкъла жюрютюледиле.

Жыйылыуну ахырында этилген докладлагъа, айтылгъан оюмлагъа кёре КъМР-ни Айырыу комиссиясына, КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйге, районланы бла шахарланы жер-жерли администрацияларына эм «КБР-Медиа» учреждениягъа эсгертиуле этилгенديле. Алагъа кёре, халкъгъа хапар бildирип туруу ишни селейтмезге, организацияла билдириу каналланы орнатыргъа, айырыула ачыкъ халда ётерлерине къайгъырыргъа, ала бузукълукъсуз ётерча талай башха мадарла этерге белгиленеди.

Жаш тёлюге - энчи эс

Тюнене уа **Евгений Колюшин** бла **Вячеслав Гешев** журналистлени соруларына жууапла бергенديле.

- Мында болгъан кезиуюмде кёп организацияларгъа баргъанма, къуллукъчула бла тюбешгенме, республиканы Айырыу комиссиясында да ишлегенме. Саулай алгъанда, болум тапды, партияланы араларында агитация кюреш сабыр халда, тийишлисича ётеди. Кандидатланы аралары иги болгъаны къууандырады. Айырыула жамауатны бирикдирирге, адамла кыырал властыны тамамлаугъа къатышханларын ангыларча этерге керекдиле.

Вячеслав Гешев кандидатла ючюн электрон халда къол кётюрюрге жарарыгъын билдиргенди. Аны ючюн 25 аппарат эмда эселлени чыгъаргъанда бюллетеньлени тинтирча 44 устройство орнатыллыкъдыла, ала районлада бла шахарлада айырыу участкалагъа юлешинирикдиле, дегенди ол.

Алай бла Евгений Колюшин республиканы айырыу кампанияны барыууна бийик багъа бичченди: «Алгъын жыйылыулада айта келгенимча, ЦИК регион айырыулагъа оноу этмейди, жаланда чырмаула, даулашлы кезиуле чыкъсала къошулады. Сизде алай болмазына ышанама. Мен жаш тёлюню бу къыйматлы кампаниягъа тири къатышдырыргъа чакъырлыкъ эдим. Битеу къыралда да бу жаны бла хал къолайлы тюйюлдю, жаш адамла айырыулагъа, властыа ышанмайдыла. Бу болумну тюрлендирирге тийишлиди. Айырыула бийик даражада ётерлерин, партияла программаларын толтурурларын сюйгеними билдиреме».

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.
Суратла авторнудула.

Дата

Нальчикде Мария Темрюковнаны Къабарты Россейге къошулгъанлы тёрт жюз жыл болгъанына аталгъан эсгертмеси шахарны бир таныулу белгисиди. Аны жанында сюелип, суратха тюшмеген адам не хазна табылсын. Аны ишлегенде, тепсеучю къабартылы къыз Соня Шериеваны сыфатын юлгюге алгъандыла. Бу кюнледе ол туугъанлы токъсан жыл болады.

Тепсеуню хангошасы

Сахатгерийни къызы Соня Каменномост элденди. Тепсеп сабийлей башлагъанды. Ыннасы, аны биргесине жюрюте, ариу туудукъчугъу бла махтана, тойлада, къууанч баргъан жерледе тепсете тургъанды. Сабийге «Тепсеуню хангошасы» деп да ол заманда атагъандыла.

Юйюрде къайсы да билгенди тепсей, къобуз сокъгъанлары да болгъандыла. Ма ол себепден сабийни фахмусуна киши арыгъанды, ол ала бла тыкъ эс бурмагъанды. Аны атасы – граждан урушну жигити, республиканы ич ишлени комиссарыны орунбасары болуп, башха къуллукълада да ишлеп тургъан - Сахатгерий, баям, къызына башха къадар излегенди. Соняны анасы Гуошагат да ол жаныны бир да жаратмагъанды. Ала: «Къайсы къабартылы къыз да билирге керекди тепсей», – дегендиле. Алай жашауун аны бла байламлы этиуню уа даражалыгъа санамагъандыла.

Аны сейирлик усталыгъы къачан да ишексиз юлгю болуп турлукъду

Улбашланы Мутай бла.

исламей, таулу тепсеу деген номерледе солистка болуп тепсегенди. Аны биргесине Забит Балкаров бла Султан-Гирей Тутуков да болгъандыла.

1965 жылда къауумну чачып, андан «Кабардинка» къырал тепсеу ансамблыны бла Радиону хорун къурагъандыла. Соня Шериева солистклай къалгъанды. Аны сахнада алай ариу кёрюнюр ючюн къаллай бир ишлегенин, кыйналгъанын, жарау этгенин а къараучу къайдан билсин?

«Къафа тепсеу миллет искусствону башлыды. Аны Соня Шериевадан ариу тепсеген жокъду!» – деп кёпле айтхандыла. Бюгюн да эсгерединде алай. Жыйырма беш жылны ичинде ол дагъыда иги кесек тепсеуню устасы эди – удж, табакъла бла азербайджан тепсеу, лекури деген грузин тепсеу...

Сахнадан кетгенден сора да ол жыйырма жылны ичинде балетмейстер болуп, сабийлени юйретип тургъанды.

Махтаулукъну бийиклиги

Махтаулагъа алданмагъанды тепсеучю къыз – ол сюйген ишин жюреги бла этгенди. Болсада саугъа, махтау да ыспаслыкъны, жюрек ыразылыкъны шартларыдыла да, не тюрлю чыгъармачылыкъ бла, искусство бла кюрешген адамгъа да, бек биринчиден, таукеллик бередиле.

Анга атап, телевидениядa бериуле къурагъандыла, кинола алдыргъандыла. Поэтле назмула жазгъандыла. Белгили къырал эм партия къуллукъчула аны фахмусуна баш ургъандыла. Бюгюн да Соня Сахатгериевна тепсеу искусствода бек жарыкъ жулдузгъа саналады.

Къырал аны «КъМАССР-ни сыйлы артисткасы», «РСФСР-ни сыйлы артисткасы» деген атлагъа, Урунууну Къызыл Байрагъыны орденине да тийишли кёргенди. Не заманда да «Шериева Соняча тепсейди!» деген сёзле ол искусство бла кюрешгенлеге бийик махтаудула.

Аллай белгили адамны юйюр жашауу къуралмагъаны да тынгысыз иши бла байламлы болур. Къызы, кёп жылладан бери Нальчик шахарда ЗАГС-ха таматалыкъ этип келген Валентина, фахмулу, ариу анасына сабий тансыкъылыгъын бюгюн да унутмайды.

Муратына талпыныулукъ

Болсада къызы къылыкъ хунери бла атасына ушагъанды – сайлауундан артха турмагъанды. Аны тепсегенин кёргенлени къайсы да анга таукеллик бергенди. Аллайладан бири Кураца Каширгова эди – КъМАССР-ни сыйлы артисткасы деген атха 1939 жылда, 1957 жылда уа – РСФСР-ни халкъ артисткасы деген бийик атлагъа тийишли болгъан, битеу Кавказда да аты айтылгъан уста къобузчу.

Художестволу самодеятельностьну республикалы къараулары бириндe Зольск райондан келген Соня Шериеваны къалай тепсегенин кёрюп, Кураца Измаиловна кеси салып баргъанды аны Каменномостда юйюне, ата-анасындан къызчыкъны Нальчикге жиберигиз деп тилей. Аллай уллу адамны келгенин сансыз этмей, ала да ыразылыкъларын бергенديле.

Аламатлыкъ

Къабарты-Малкъар къырал жыр эм тепсеу ансамбльге Соня Шериева 1957 жылда келгенди. Тамам ол кезиуде ала Москвагъа Жаш адамланы бла студентлени битеусоюз эм битеудуния фестивальларына баргъандыла. Коллектив анда – алтын, къыралыбызда байрамда уа кюмюш майдаллагъа тийишли болгъанды. Анда Соня Шериева, алгъа миллет тепсеулени не магъана элтгеннлерин айтып, ызы бла алай тепсегенди. Ол санларын къалай къымылдатханыны юсюнден КъМР-ни халкъ артисти Сотталаны Къаншаудан, къабартылы назмучу Зубер Тхагазитовдан бла аны юй бийчеси Кушка Жамбековадан да эшитгенме.

Ол жыл ансамбльни, алай эсе, Соняны да къадарларында дагъыда кёп магъаналы зат болгъанды: биринчи кере тыш къыралгъа, Монголиягъа, гастрольлагъа чакъырылгъанды коллектив; Нальчикде, Москвада да, Къабарты Россейге къошулгъанына аталып бардырылгъан уллу байрамлада да ала бек сыйлы жерде болгъандыла. Ара шахарыбызда Къырал академия Уллу театрны сахнасында Соня Шериева къафа, Шахарыбызны белгиси

Шахарыбызны белгиси

Озгъан ёмюрню 50-чи жылларында Мария Темрюковнаны Къабарты Россейге къошулгъанлы тёрт жюз жыл болгъанына аталгъан эсгертмесин салыргъа дегенде, аны кимге ушатайыкъ деп, архитектор В. К. Отаржевский эм ленинградчы скульпторла М. Ф. Листопад бла С. О. Махтин кёп кыйыналгъандыла. Алагъа ол, бу деп келген суратланы саны болмагъанды, кёп излегенديле. Тепсеучю къыз Соня Шериеваны суратын келтиргенлеринде уа, аны Ленинградха чакъырып, кеси бла сёлешип, бирден анга ыразы болуп къалгъандыла.

Соня Сахатгериевна, анда этнография музейден алып, анга кийдирген миллет костюмланы ариулукъларын кёп кере сагъынгнанды. Аны бла бирге ол уллу ишге аны сайлагъанларында, жууаплылыкъны да ангылагъанды. Мария Темрюковнаны сыфатын толу къурар ючюн, ичинден да анга ушаргъа итинип, Россейни, Къабартыны байламлыкъларыны юсюнден иги кесек тарых иш окъугъанды.

Патчахны бийчесини, Иван Грозныйни заманларында тиширыуланы къалай кийиннгенлерин, не тюрлю болумлада жашагъанларын, не бла хайырланнганларын да билгенди. Орус патчахны жашау нёгери болгъан къабартылы къызны жашауундан кёп тасха къагъытла бла да шагъырейленнгенди. Алай бла ол, сыфатын шахарыбызны белгиси болгъан эсгертмеге кийирип, эки халкъны да тарыхларына киргенди.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

ХУРМЕТЛЕУ

Саулай къыралыбызда да бу турнирни даражасы жюрюйдю

Министр Ислам Хасанов сёлешеди.

Геуюрге кюн «Гладиатор» спорт комплексде дзюдоан СССР-ни спортдан устасы Бабаланы Къуанчны хурметине XV Битеуроссей турнир башланнганды. Аны къуанчлы ачылыууна РФ-ни Къырал Думасыны депутаты **Геккиланы Заур**, КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный **Зумакъулланы Борис**, КъМР-ни спорт министри **Ислам Хасанов** эм башха регионладан келген кёп сыйлы къонакъла къатышхандыла. Аланы хар бири да, Баба улуну аты бла къуралып бардырылгъан турнир шёндю атлары кенг белгили россейли спортчулагъа жол ачханын чертип, мындан ары да ол кесини борчун толтурсунлар деп белгилегендиле.

Кертиси бла да, бу турнир 18 жыллары толмагъан хунерли жаш спортчуланы ачыкълаугъа уллу къошумчулукъ этгенлей келеди. Юлгюге миллетибизни атын айтдыргъан Европаны бла Россейни чемпиону Занкишилаты Казбекни, Россейни спортдан устасы Виталий Лапинни келтирирге боллукъду.

Быйылгы эришиулени юрединден айтханда, алагъа Россейни Узакъ Восток федерал округуну келечилеринден къалгъан битеу округларыны спортчулары къатышхандыла. Россейлиледен сора да, Нальчикге Азербайджанны командасы да келгенди. Ол себепден турнир халкъла аралы даражагъа чыкъгъанды деп айтыргъа да боллукъду.

Турнирни къурау эм бардырыу жаны бла комитетни таматасы **Ууналаны Азрет** бизге билдиргенге кёре, бу кюнледе эришиулеге къатышырга сюйгенлени саны 603-те жеттенди. Аланы араларында дунияны бла Европаны биринчиликлеринде хорлагъанла эм призёрла болгъанла да бардыла.

Биогюнлюкде бу саулай къыралда да дзюдоан бек кенг эм магъаналы эришиуге саналады. Судьяланы юслеринден айта, ол ала барысы да халкъла аралы эм олимпиада категорияслыла болгъанларын сезгертгенди. Турнирни баш судьясы Россейни сыйлы тренери, СКФО-ны судьяла коллегиясыны председатели **Мухамед Емкужевди**.

- Сёз ючюн, Россейде олимпиада категорияслы жангыз судья тиширыу **Ингрида Морозова** барды. Ол да, ыразылыгъын билдирип, Уфадан келгенди, - деп белгилегенди Ууналаны Азрет.

Материал басмагъа хазырланнган кезиуге эришиулени жаланда биринчи кюнюню эсеплери хазыр эдиле (экинчи эришиу кюн тюнене 20 сагъатха жуукъ заманда бошала эди Т.А.). Алай бла биринчи кюн 9 ауурлукъ категорияда 343 спортчу, 4-5 сермеш бардырып, майдаланы иелерин ачыкълагъандыла. Къабарты-Малкъарны келечилери бу турнирде ахыр кере 5 жыл мындан алгъа хорлагъан эдиле. Ол жыл **Ууналаны Тимур** республиканы атын айтдыргъан эди.

Быйыл хал бир кесек онглураккъы дерчады. 81 килограммда эрише, хасаниячы жаш **Гайыланы Омар** «алтын» къоллу болгъанды. Финалда ол Москва область ючюн сермешген **Михаил Болдинни** хорлагъанды. Омар тренер **Дмитрий Ивановда** жарау этеди. **Тембулат Кумыков** а 66 килограммда РСО-Аланияны келечиси Сергей Ларюковну экинчи тизмеде къойгъанды. Аны тренер **Анзор Апхудов** юйретеди. Эки алтын майдал а субъектге бек иги кёрюмдюдюле.

Тиширыуланы юслеринде айтханда, Къабарты-Малкъардан турнирге аладан жаланда тогъузсу къатышхандыла. Краснодар крайдан (25) бла РСО-Аланиядан (28) келгенле бла тенглешдиргенде, бизде спортну бу тюрлюсю артыкъ кенг жайылып тюйюлдю тиширыуланы арасында дерчады. Ол себепден майдал къоллу болгъанла да чыкъмагъандыла.

Экинчи эришиу кюн а 8 ауурлукъ категорияда татамиге 260 спортчу чыкъгъандыла. Аланы араларында жетишимли болгъанланы тизмеси бла сизни газетибизни келир номеринде шагъырей этерикбиз.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Эски сурат

Жашауун устазлыкъгъа жоралагъанды

Бу сурат 1956 жылда Къыргъызны Джалал-Абад областыны Сузак районуну Сталин атлы мектебинде алынгнанды. Анда школну бошагъан жашла, къызла бла аланы окъутхан устазланы кёребиз. Араларында таулу жаш да бардыла.

Ол **Жашууланы Юзейирни** уланы **Исмайылды**. 1941 жылда Кёнделенде орта билим берген школну алтын майдалгъа бошагъанды. Устазла жетмегени себепли аны туугъан элинде ишге саладыла. 1944 жылда уа халкъыбыз бла бирге Орта Азиягъа кёчюрюледи.

Анда Къыргъызда тургъанды. Башында сагъынылгъан мектепде урунгнанды. Школну Директорну окъутуу-юйретиу жаны бла орунбасары эди. Сузак районну да инспектору. Фрунзеде педагогика институтда заочно бёлюмюнде да окъугъанды.

Сюргюнден къайтхандан сора Кёнделенде тогъузунчу номерли школ-интернатны таматасы болуп он жыл ишлегенди. 1973 жылда уа аны элде биринчи номерли школгъа директорну орунуна кёчюреди. Бу къуллукъда 1981 жылгъа дери урунгнанды.

Исмайыл болдургъан жетишимлери ючюн СССР-ни, РСФСР-ни, КъМАССР-ни Билим бериу министерстволарыны махтау къагъытлары бла саугъаланнганды. 1981 жылда анга «РСФСР-ни сыйлы устазы» ат берилгенди. Къауум майдалгъа да тийишли болгъанды. Кеси уа 1995 жылда дуниядан кетгенди. Жаннетли болсун!

ЛЕЙЛУН улу Х.

КЪАБЫЛ КЁРЮУ

Энергетиклени башламчылыкъларын кёпле жаратадыла

«Россети Северный Кавказ» компанияны «Мен эсимде тутама!» деген социал-жарыкъландырыу проектине «Машук-2019» жаш тёлю форумда кёпле эс бургъандыла. Ол санда СКФО-да жашагъанла, башха регионладан келген къонакъла да, деп билдиргендиле предприятияны Къабарты-Малкъарда бёлюмюнден.

Энергетикле бу ишге къатышырга сюйгенлени алагъа къошумчулукъ этерге, белгисиз меморималланы юслеринден информацияны жиберирге чакъыргъандыла.

Аны хайыры бла проектни къурагъанла озгъан ийыкъны ичинде эсгертмелени интерактив картасына энтта да онеки объект къошхандыла. Компанияда айтханларына кёре, уллу кёллю болмагъан адамладан, волонтёрладан да iremember@rossetisk.ru электрон почтагъа письмола тохтаусуз келгенлей турадыла.

Предприятияны жарыкъландырыу проектине Александр Матовников СКФО-ну форумда бардырылгъан кюнюнде бийик багъа бергенди, ол жаланда бизни округга угъай, къыралны бар регионларына да магъаналы болгъанын чертгенди.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Фестиваль

Айырмалы экспонатла

Алгъаракълада Нальчикде Абхазия майданда бардырылгъан «Седьмая скорость» фестивальгъа Эльбрус районну келечилери да къатышхандыла. Аланы араларында районнан музейин ишчилери да болгъандыла. Ала бери эртгегили таулу кийимлени, адырланы, тиширыуларыбызны къол ишлерин - сейирлик кийизлени - келтиргендиле.

Музейни таматасы Этезланы Фатима эм аны биргесине урунганла быллай жумушха кёл салып хазырланадыла. Ма бу жол да ала келтирген затлагъа кёпленни сейирлери уллу эди. Бютюнда бичилген кюйюзге. Махкемени ишчилери къараучулагъа бет жарыкълы тюбегендиле. Экспонатларыны юслеринден тынгылы ангылатхандыла. Толгурланы Фатимат а таракъда жюн тарап да кёргюзтгенди. Майданда бардырылгъан байрамда тырныауучуланы кёрмючю барысындан да айырмалы эди деп айтырга боллукъду.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.
СУРАТДА: Толгъурланы Фатима.

ОЮМ

Америкада сюдню оноуу бла илишаннга салыргъа эркинлик барды, Россейде уа ол нек жокъду?

Трамп топ-окъ бла асламланы къыргъанлагъа ёлтюрюу азапны сынатыуну кийирирге дегенди. Аллай законопроектни жарашдырыргъа АБШ-ны президенти кёп болмагъанлай жерлерин тапхан асламлы мурдарлыкъдан сора бергенди. Россейде да бир-бир аманлыкъла ючюн ол затны къайтарыргъа керек болурму?

Къыраллагъа бу жаны бла сорыу даулашылай къалады. Европада, ол санда Россейде, Адамны праволары эм баш эркинликлерин сакълауну юсюнден конвенциягъа кёре ёлтюрюу азапны хайырланнгъа жарамайды. Алай болгъанлыкъгъа, ол азапны сынатыргъа эркин этилген къыраллада гражданланы праволары эмда эркинликлери бла болум осалды дерча тюйюлдю. АБШ-да ол вопросха энчи штатлны законодательствосу къарайды. Къытайда уа ол, кенг белгиленмеген билдириулеге кёре, башха къыралдан эсе кёбюрек бардыылады.

СССР-де илишаннга бир къауум аманлыкъ ючюн салгъандыла. 1997 жылда Россейде мораторий кийирилгенди. Аны магъанасы уа ол азапны болгъанында, алай аны хайырланныргъа уа жарамагъандады. Аны бла бирге уа чекни бир кезиуде кетерирге онг да бардыы.

Россейде бу законопроект жанлыла къылларын былай бегитеди: аманлыкъчыла тутмакъда окъуна болсун жашаялмазлыкъларын, УДО-гъа кёре эркин болаалмазлыкъларын, реабилитациягъа тюшалмазлыкъларын алгъадан билселе керекди деп. Алай ана бла бир башха шарт да байламлыды – правосудие системада халат болуп, башха адам ёлтюрюлсе, аны тюзетиргe амал табылмайды.

Жашауда аллай болумла тюбегендиле: жылла озгъандан сора аманлыкъчылыкъны этген иши приговорда белгиленгенича аллай ауурлугъу болмагъаны неда инсан ахырысы да терс болмагъанлай азап сынагъаны ачыкъланнган. Аны ючюн ёлтюрюу азапны сынатыуну хайырланыу закон аны бла бирге терсленнгенлеге аны ишине тюз хараллыгъына, правосудие система халатсыз ишлеригине гарантия берирге борчлуду.

Россейде аманлыкъчы къалгъан жашауун тутмакъда олтурурча бегим чыгъаралады сюд. Анга кёпле ыразы тюйюлдюле. Нек дегенде кюжюр ишле этгенлени он жылла бла налогла тёлеучюлени ахчаларына кечиннгенлерин жамауат ангыланлмайды. Аны ахшы жаны уа – сюд системаны халаты болса, аны тюзетир амал табылады. Бизде ёлтюрюу азапны сынатыу юрист жанлы угъай, психология вопросду. Адамла осал ишле этерге излегенни бу закон тыяргъа боллукъ сунадыла.

АБШ-ны юсюнден айтханда, Трамп бу азапны аслам адамны топ-окъ атдырып къыргъанлагъа сынатырга деп кийиреди. Келерини жашауларына кюркъуу чыкъгъаны аллайланы тыярыкъмы суна болурла?

ДМИТРИЙ Лесняк,
Россейни Юристлерини ассоциациясыны келечиси.
«Аргументы и факты» газет.

Рейд

Борчлуланы тынчайтмайдыла

Кёп болмай сюд приставла бла «Газпром межрегионгаз Нальчик» компанияны келечилери бирге Бахсан районда кёп заманны ичинде хайырланнган кёк отлукъ ючюн хакъны кёпден бери тёлемегенлени жокълагъандыла. Жууапсыз абонентлени хатасындан предприятияны уллу заран тюшеди.

Ол а заманында газ ызлага къараргъа, оборудованияны алышырга эмда бирсилени кёк отлукъ бла тийишлисича жалчытырга чырмаула салады. Аны себепли ведомствола байламлыкъда быллай акцияланы терктерк ётдюредиле.

Рейдни чеклеринде борчларын жабалмагъанланы 248 минг сом багъасы ырысхыларына арест салынгнанды. Андан сора да, 24 производство иш ачылгъан инсандан бир миллион сомдан аслам жыйылгъанды. «Борчлары болгъанла бизде къаты контроль-дадыла, ол себеплен, эртте-кеч болсада, аладан суралмай къалмайды», - деп билдиргендиле Сюд приставланы федерал службасыны КъМР-де Управленисыны пресс-службасындан.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

ЭКОНОМИКА

Сайланнган инвестиция проектлеге – тийишли себеплик

КъМР-ни Экономиканы айнытыу министерствосу РФ-ни «Шимал-Кавказ федерал округну аякъландырыуну юсюнден» къырал программасыны «Къабарты-Малкъар республиканы 2025 жылгъа дери социал-экономика жаны бла айнытыу» деген подпрограммагъа къошуллукъ инвестиция проектлени айырып башлагъанды. Бу иш къалай бардыыллыгъы РФ-ни Шимал Кавказны ишлери жаны бла министерствосуну быйыл 13 майда чыкъгъан 101-чи номерли буйругъу бла белгиленеди. Дурус кёрюлген проектлени толтурургъа къырал себеплик этерикди, хар бирини багъасыны 41 процентини тёлерикди.

Конкурсха ишлерин бизни республиканы тийресинде бардырыгъан компанияла, фирмала эм организацияла къатышыргъа боллукъдула. Аладан быллай изленле этиледиле:

- проектни багъасы 50 миллион сомдан аслам болургъа керекди;

- компанияны регистрациясы СКФО-да болургъа, ол кеси да мында «акционер общество» неда «членненген жууаплылыгы болгъан общество» деген халда ишлерге борчлуду;

- Компанияны, АО-ну, ООО-ну башчыларында неда иелеринде инвестиция проектлени жашауда бардырыу жаны бла сынамлары болургъа керекди;

- проектни багъасыны эм азындан 59 проценти хазыр болургъа керекди;

- чачыла тургъан неда борчлары болгъан компаниялагъа сайлаугъа къатышырга жарамайды;

- инвестиция проектни тамамлау заманы подпрограмманы болжалындан озмазгъа керекди;

- проектте этилген къоранчла сегиз жылдан кеч къалмай къайтарылырга керекдиле.

Заявкаланы ocp.economy@kbr.ru электрон почтагъа жиберирге неда ишчи кюнледе эрттенликде сагъат тогъуздан башлап ингирде алтыгъа дери министерствогъа барып берирге боллукъду. Аны адреси: 360028, Нальчик ш., Ленин атлы проспект, 27, Правительствону юйю, КъМР-ни Экономиканы айнытыу министерствосу, къырал энчи программаланы эмда къурулуш комплексни бёлюмю. Телефонлары: **(8662) 40-37-75, 40-23-43.**

Заявлениялы формасын, айырылугъа къатышама дегенледен къаллай документле изленириги эмда сагъынылгъан буйрукъну министерствону интернет-сайтында табарыкъсыз: https://economy.kbr.ru/wp-content/uploads.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Билдириу

Къууанчлы ингирге чакъырабыз

Багъалы шуёхла!

Сизни **2019 жылда 23 августда Музыкалы театргъа** «Кабардинка» къырал академия ансамбльни солисткасы болуп тургъан, КъМАССР-ни, РСФСР-ни да сыйлы артисткасы, къафаны патчахы **Соня Шериеваны** 90-жыллыгъына аталгъан къууанчлы ингирге чакъырабыз. Башланнганы – **18 сагъат 30 минут.**

Соруулары болгъанла бу телефон номерле бла сёлешигиз: (касса) **77-42-08; 42-43-13.**

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйы - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Культура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материаллана авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къорулуу жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр эттенди.

Газет "Тетрграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдыру ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управленисы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет ийыкъгъа юч кере чыгъады - геуюрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгнанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Байсуланы Марзият - жууаплы редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида - (1, 2-чи бетле), Баллиланы Феруза - (3, 4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 1442 экз. Заказ № 758
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru